

Vezljivost poljskih glagolov s predpono *w(e)-* in slovenskih glagolov s predpono *v-*¹

Maria Wtorkowska

IZVLEČEK: V prispevku je na podlagi pomensko-skladenjskih razčlenb poljskih ter slovenskih glagolskih tvorjenk predstavljena njihova vezljivost in pomen, ki ga vnaša predpona ter funkcije, v katerih nastopa predpona *w(e)-*, *v-* v glagolskih tvorjenkah.

Ključne besede: glagolske tvorjenke, slovenske glagolske tvorjenke s prefiksom *v-*, poljske glagolske tvorjenke s prefiksom *w(e)-*, vezljivost glagolov s prefiksom *v-* in *w(e)-*.

ABSTRACT: On the basis of semantic-syntactical analyses of Polish and Slovene verbal derivatives the article discusses their valency and meaning, determined by the prefix, and the functions the prefixes *w(e)-* and *v-* have in verbal derivatives.

Key words: derived verbs, Slovene derived verbs with the prefix *v-*, Polish derived verbs with the prefix *w(e)-*, syntactic valency of verbs with the prefixes *v-* and *w(e)-*.

Analiza je temeljila na predponskih glagolih v skladenjskih zvezah, od katerih so večina poljske izpeljanke s predpono *w(e)-*, ki sem jih izpisala iz *Slovarja poljskega jezika* v uredništvu W. Doroszewskega (SJPD 1958–1969),² *Slovarja poljskega jezika* v uredništvu M. Szymczaka (SJPSz 1978–1981)³ in *Slovarja sodobnega poljskega jezika* v uredništvu B. Dunaja (SWJP 1996)⁴, ter slovenske tvorjenke s predpono *v-*, ki sem jih izpisala iz enozvezkovnega *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*

¹ Članek je del doktorske razprave, napisane pod mentorstvom prof. dr. hab. Bożene Ostromęckie-Frączak na Katedri za sodobni poljski jezik Univerze v Lodžu leta 2001.

² *Słownik języka polskiego*, ur. W. Doroszewski, I–X, XI zv.: Suplement, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”, 1958–1969, IX zv., 803–1484, X. zv., 1–382, XI zv., 517–539; v nadaljevanju krajšava SJPD.

³ *Słownik języka polskiego*, ur. M. Szymczak, I–III, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978–1981; V: III zv., 646–878; v nadaljevanju krajšava SJPSz.

⁴ *Słownik współczesnego języka polskiego*, ur. B. Dunaj, Warszawa, Wydawnictwo „Willa”, 1996, 1202–1300; v nadaljevanju krajšava SWJP.

(SSKJ 1994)⁵, iz njegovega dopolnila *Besedišča slovenskega jezika z oblikoslovnimi podatki* (BSJ 1998)⁶ in slovarske kartoteke⁷.

Prislovno določilo kraja, ki ga označuje glagolska tvorjenka s predpono **w(e)-** in **v-**, nastopa v adlativni ali krajevni vlogi. V zvezah: *wbić igłę w ręce* (vbosti iglo v roko), *wgnieść niedopałek w ziemię* (vgnesti ogorek v zemljo); *vbiti žebelj v steno, vtisniti koščke sadja v testo* so lokalizirani elementi: *igla, ogorek; žebelj, koščke sadja*, lokalizator pa: *roka, zemlja; stena, testo*. Prostor med lokaliziranim elementom in lokalizatorjem je t. i. območje, ki skupaj z lokalizatorjem opredeljuje sosedstvo, torej razmerje med njima. Razmerje med lokalizatorjem in lokaliziranim elementom označuje smer gibanja, ki je tukaj lokacija (določilo kraja odgovarja na vprašanje: kam? – *w ręce, w ziemię; v steno, v testo*). Predpona **w(e)-** in **v-** sporoča o smeri premikanja in vrsti sosedstva, o lokalizatorju pa obvešča predpona **w(e)-**, **v-** skupaj s kontekstom ali položajem. V primerih *wbić igłę, wgnieść niedopałek; vbiti žebelj, vtisniti koščke sadja* predpona **w-**, **v-** s pomenom ‘noter, v notranjost’ neposredno sporoča o gibanju k določenemu območju in o tem, da se to območje nahaja znotraj nekega lokalizatorja. O tem, da je lokalizator npr. *roka, zemlja, stena, testo*, sporočata kontekst ali pa položaj.

Za glagole premikanja s predpono **w(e)-** in **v-** je zelo značilna redna konotacija adlativnega prislovnega določila, izraženega pretežno s samostalnikom s predlogom **do** – za poljske tvorjenke – in samostalnikom s predlogom **v**, za slovenske tvorjenke; redkeje s samostalnikom in predlogom **na** za tvorjenke v obeh jezikih, npr. *wbiec do pokoju* (vteči v sobo), *wejść do domu* (vstopiti v hišo), *wjechać do miasta* (zapeljati v mesto), *wkroczyć na scenę* (vkorakati na prizorišče), *wpływać do portu* (zapluti v pristanišče), *wwieźć zboże do stodoły* (zapeljati žito v skedenj); *vjahati v Rim, vkorakati v dvorano, vkorakati na stadion, vnesti prtljago v sobo, vpluti v pristanišče*. V nekaterih primerih so se pojavile tudi zveze tvorjenk s predložnimi besedami v vlogi perlativnega prislovnega določila, vendar skupaj z adlativnim prislovnim določilom, npr. *muhe so vletele* (kam?) *v sobo* (kod?) *skozi odprto okno*, (kam?) *noter* (kod?) *skozi prezračevalno odprtino* je prišel svež zrak; *vdreti* (kam?) *v stanovanje* (kod?) *skozi okno*, *vtihotapiti se* (kam?) *v hišo* (kod?) *skozi okno*. Posamični slovenski primeri dokazujejo, da glagol s predpono **v-** konotira izključno perlativno prislovno določilo, brez drugega prislovnega določila npr. *vdeti žagico skozi luknjico, vpeljati vrvico skozi zanke, vtakniti prst skozi mrežo, vdihniti (zrak) skozi nos, vdihniti (plin) skozi usta, vjahati skozi na stežaj odprta vrata*. Včasih je razlog za to že sam pomen glagola, npr. vbosti ‘pri šivanju potisniti kaj koničastega z vdeto nitjo v kaj trdnega, da pride skozi’, *vdeti ‘deti kaj v uho šivanke tako, da pride skozi’*.

⁵ *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, Ljubljana, DZS, 1994; V: 1485–1569; v nadaljevanju krajšava SSKJ.

⁶ *Besedišče slovenskega jezika z oblikoslovnimi podatki A–Ž* (po gradivu za slovar sodobnega knjižnega jezika zbrane besede, ki niso bile sprejete v *Slovar slovenskega knjižnega jezika*), uredila Ivanka Šircelj-Žnidaršič, Ljubljana, ZRC, 1998, 898–939; v nadaljevanju BSJ.

⁷ Slovarska kartoteka, ki šteje okrog 6 milijonov listkov, se nahaja v Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU v Ljubljani.

Tvorjenke s predpono **w(e)-** in **v-**, izpeljane iz glagolov, ki niso glagoli premikanja, največkrat konotirajo prislovno določilo kraja, izraženo pretežno s predložnim samostalnikom, kjer je predlog istoveten s predpono, po vzorcu: glagol + {koga / kaj} + **w(e)-**, **v** + tož.), npr. *wbić gwóźdź w ścianę* (vbiti žebelj v steno), *wdeptać niedopałek w ziemię* (vgnesti ogorek v zemljo); *vbiti klin v skalo, vpičiti kol v zemljo*. Obvezni členi, ki jih konotirajo glagolske tvorjenke s predpono **w(e)-** in **v-**, so s skladenjskega vidika predmeti ali / in prislovna določila.

Glagolske tvorjenke s predpono **w(e)-** konotirajo predvsem prislovna določila kraja z enakim pomenom, torej prislovna določila kraja z adlativno ali lokativno smerjo; največkrat je to smer v notranjost predmeta, izražena s konstrukcijo: (**do** + rod. / **na** + tož. / **w(e)** + tož.), npr. *wejść do salonu* (vstopiti v salon), *wkroczyć na scenę* (vkorakati na prizorišče), *wjechać na parking* (zapeljati na parkirišče), *wejść do lasu / w las* (vstopiti v gozd), *wbić kołek w ścianę* (vbiti klin v steno), ali smer od spodaj na zgornjo površino predmeta (**na** + acc.), npr. *wnieść drabinę na strych* (nesti lestev na podstrešje), *wdrapać się na drzewo* (povzpeti se na drevo), redkeje usmerjenost pod predmet (**pod** + tož.), npr. *jaszczurka wślizgnęła się pod kamień* (Kuščarica se je splazila pod kamen), *wśliznąć się pod kołdrę* (smukniti pod odejo), *wejść pod stół* (zlesti pod mizo), na površino predmeta: (**na** + tož. / **w(e)** + tož.), npr. *wlać płyn na ranę* (vliti tekočino na rano), *wdepnąć w błoto, w kałużę* (zagaziti v blato, v lužo), ali med koga / kaj: (**między** + tož.), np. *wpisać tłumaczenie między wiersze łacińskiego tekstu* (vpisati prevod med pesmi latinskega besedila), *wmieszać się między ludzi* (vmešati se med ljudi), *wąż wpełzł między paprocie* (Kača se je splazila med praprot). Imamo tudi dva primera, ko glagol s predpono **w(e)-** konotira zveze v oblikih: (**w** + mest.): *wprawić się w rozwiązywaniu zadań, w czytaniu* (izuriti se v reševanju nalog, v branju), *wszliwować wgłębienie w powierzchni noża* (vbrusiti zarezo v površin/i/o noža).

Tudi glagolske tvorjenke s predpono **v-** konotirajo predvsem krajevna določila z enakim pomenom, torej prislovna določila kraja adlativne ali lokativne smeri; najpogosteje je to smer v notranjost predmeta, izražena s predložno konstrukcijo **v**, torej s predlogom, ki je istoveten s predpono, redkeje **na**: (**na** + tož. / **v** + tož.), npr. *vkorakati na oder, vkorakati v dvorano, vkrcati se na ladjo, wpisati se na fakulteto, vpluti v przystań, vpluti v zaliv, vtihotapiti se v shrambo*, včasih gre za usmerjenost na površino predmeta: (**na** + tož.), npr. *včrtlati smer pohoda na zemljevid, vlići alkohol na rano, vribati sol na površino sira, vrisati reko na karto*, ali med koga / kaj: (**med** + tož.), npr. *vdreti med sovražne enote, Madżari so se vklinili med Slovane, Kače so se vplazile med drobni cvet, vpresti tanjša vlakna med debelejša, vriniti se med čakajoče, vstaviti kartonček med listke, všteti koga med svoje prijatelje, vtakniti koga med mornarje*. En primer predstavlja konotacijo s predlogom **k**: *vlomasile so k njim bande rdečih gardistov*. Imamo tudi primere, ko glagol s predpono **v-** konotira določila v oblikah: glagol + ({komu}) + {kaj} + (**v** + orod.), npr. *vžgati v kom jezo, vžgati v kom ljubezen, te besede so vžgale v njem strast, strast mu vžge plamen v očeh, v njem se vžge hrepenenje, ljubezen*.

A. Vidovič-Muha pri razčlenjevanju skladenjske vezljivosti predponskih glagolskih tvorjenk ugotavlja, da predpona kot besedotvorni morfem vpliva na pomen tvorjenega glagola, rezultat česar je seveda večja ali manjša sprememba skladenjske

vezljivosti predponske glagolske tvorjenke v odnosu do osnovnega glagola. V zvezi z glagolskimi tvorjenkami s predpono **v-** avtorica preučuje njihovo desno in levo skladenjsko vezljivost: 1. leva vezljivost: $D1 + \text{GlagT} = D1 + \text{Glag}$: (*Kdo*) *vstopi* = (*Kdo*) *stopi*; $\text{GlagT} \leftarrow \text{GlagP} v$ (kaj) ,noter^c + **Fk**: (*Kdo*) *vstopi* $\leftarrow$ (*Kdo*) *stopi* *v* (kaj) + *Fk*; in 2. (leva in) desna – tožilniška (T) vezljivost: a) $\text{GlagT} + T = \text{Glag} + T$: *vgravirati napis* = *gravirati napis*; $\text{GlagT} \leftarrow \text{GlagP} kaj v$ (kaj) ,noter^c + **Fk**: *vbiti klin* $\leftarrow$ *biti klin* *v* (kaj) ,noter^c + *Fk*; b) $\text{GlagT} + T = \text{Glag} + T$: *vlomiti vrata* = *lomiti vrata*; $\text{GlagT} \leftarrow \text{GlagP} v$,noter^c *kaj* + **Fk**: *vlomiti vrata* $\leftarrow$ *lomiti v* ,noter^c *vrata* + *Fk*. *GlagT* pomeni kraj dejavnosti. **D1** je imenovalniško določilo (osebek), **GlagT** je predponski glagol (v primerih 1. in a) izraža prostorsko usmeritev dejavnosti), **Glag** je predponskemu glagolu ustrezač nepredponski glagol, **GlagP** je (skladenjsko) osnovni glagol, **Fk** je faznost glagola, ki izraža konec dejavnosti, **T** je tožilnik (Vidovič-Muha 1993, 181).⁸

Poljska predpona **w(e)-** in slovenska **v-** ne vplivata na spremembo prehodnosti, neprehodni glagoli pod njenim vplivom ne postanejo prehodni, npr. *wejść*, *wjechać*, *wkroczyć*, *wlecieć*, *wmaszerować*, *wpełznać*, *wpłynąć*, *wśnić*, *wżenić się*; *vjadri*, *vjahati*, *vjezditi*, *vkorakati*, *vleteti*, *vlomastiti*, *vplaziti se*, *vpluti* še naprej ostanejo neprehodni glagoli.

Tako predpona **w(e)-** kot tudi **v-** ima pri glagolskih tvorjenkah razširjevalno vlogo, ki temelji na povečanju števila členov, ki jih konotirajo brezpredponske podstave, iz katerih so tvorjenke nastale. Brezpredponski enavezljivi glagoli (ki konotirajo samo osebek), kakršni so neprehodni glagoli premikanja: *iść*, *jechać*, *lecieć*, *płynąć*; *jadrati*, *jahati*, *jezditi*, *korakati*, *leteti*, *pluti* itd., postanejo potem, ko dobijo predpono **w(e)-**, **v-**, dvovedljivi in obvezno konotirajo (razen osebka) tudi krajevno določilo v obliki prislovnega določila kraja. Pri poljskih tvorjenkah so ta določila pogosto izražena s predložnimi samostalniki z **do**, npr. *wejść do pokoju*, *wjechać do miasta*, *wpłynąć do portu*, redko pa z predlogom, ki bi bil enak predponi, npr. *wejść w las*. Pri slovenskih tvorjenkah pa so ta določila pogosto izražena s predložnimi samostalniki, pri katerih je predlog enak predponi, npr. *vjadri v zaliv*, *vjahati v mesto*, *vkorakati v dvorano*, *vleteti v sobo*, *vpluti v pristanišče*. Tako pri slovenskih kot pri poljskih tvorjenkah redkeje naletimo na vezljivost izrazov s predlogom **na**, npr. *wkroczyć na scenę*, *wjechać na parking*; *vkorakati na oder*. Dvovedljivi brezpredložni glagoli premikanja (z dvema konotativnima elementoma), ki konotirajo osebek in predmet, torej prehodni glagoli tipa *ciągnąć* (vleči), *nieść* (nesti), *prowadzić* (voditi), *wieźć* (peljati); *nesti*, *peljati* postanejo potem, ko dobijo predpono **w(e)-**, **v-**, trivedljivi in konotirajo tudi obvezno prislovno določilo kraja v obliki predložnih zvez, npr. *wciągnąć kogoś do piwnicy* (zvleči koga v klet), *wnieść dziecko do karetki* (odnesti otroka v kočijo), *wprowadzić gości do pokoju* (pripeljati goste v sobo), *wwieźć zboże do stodoły* (zapeljati žito v skedenj); *vnesti prtljago v sobo*, *wpeljati novo osebo v prihov*. Predpona s svojim pomenom daje tvorjenki konotacijo smernih določil, ki je osnovni glagoli nimajo – lahko imajo formalnič po-

⁸ Ada Vidovič-Muha, 1993: Glagolske sestavljenke – njihova skladenjska podstava in vezljivostne lastnosti (Z normativnim slovensko-nemškim vidikom), *Slavistična revija* XLI/1, 181.

ZAPIS ZA OSLOVNIKE

dobna, vendar neobvezna dopolnila, npr. *wbiec na góre* (steči gor), *wnieść drabinę na dach* (nesti lestev na podstrešje), *wwieźć kogoś dokądś* (vpeljati koga kam) poleg *biec (na góre)*, *nieść drabinę (na dach)*, *wieźć kogoś (dokądś)* in *vjahati v mesto*, *vkorakati v dvorano*, *vnesti prtljago v sobo* poleg *jahati (kam)*, *korakati (kam)*, nesti *prtljago (v sobo)*. Zgodi se, da je lahko člen, ki ga konotira brezpredponski osnovni glagol, izražen z brezpredložnim določilom: *czytać książkę* (brati knjigo), *słuchać muzyki* (poslušati glasbo); *čitati knjigo, glumiti vlogo*, člen, ki ga konotira glagolska tvorjenka s predpono **w(e)-** in **v-** pa ima podobo predložne zveze (najpogosteje s predlogom, ki je enak predponi), npr. *wczytać się w książce*, *wsłuchać się w muzyce*; *včitati se v knjigo, vglumiti se v vlogo*. Prav tako se dogaja, da je člen, ki ga konotira brezpredponski osnovni glagol, predložna zveza, npr. *dumać o kimś / o czymś / nad kimś / nad czymś*, *marzyć o kimś / o czymś*, *myśleć o kimś / o czymś*; *misliti na koga / na kaj, sanjati o kom / o čem*, medtem pa ima člen, ki ga konotira glagolska tvorjenka s predpono **w(e)-** in **v-** tudi podobo zveze, vendar z drugim predlogom, npr. *wdumać się w coś, wmarzyć się w coś, wmyślić się w coś*; *vmisliti se v kaj, vsanjati se v kaj* – tvorjenka je pod vplivom predpone »izsilila« določeno slovnično obliko predmeta. To velja za predponsko-zaimenske tvorjenke. To so primeri, pri katerih ima predpona **w(e)-** in **v-** modifikacijsko funkcijo, ki temelji na spremembri slovnične oblike konotiranega člena.

A. Weinsberg razločuje štiri funkcije določila: ablativno, adlativno, perlativno in lokativno (Weinsberg 1973, 22–23, 1971, 145–151).⁹ Predpone podobno kot krajevna določila izpolnjujejo enake funkcije. Predpona **w(e)-** in **v-** je adlativno-lokativna predpona. Če glagol s predpono **w(e)-** in **v-** poimenuje dejavnost premestitve vršilca dejanja ali njenega objekta (lokализirani element) v smeri lokalizatorja, tedaj ima predpona **w(e)-** in **v-** pri taki tvorjenki adlativno vlogo, npr. *wbiec, wczołać się, wejść, wjechać; vjahati, vjadri, vkorakati, vpluti*. To so prostorske funkcije predpone **w(e)-** in **v-**, ki v smernih glagolskih tvorjenkah informira o adlativni smeri dejavnosti, pri kateri je lokalizirani element dosegel lokalizator in v sredotežni smeri prestopil njegovo mejo, npr. *wbiec do pokoju, wejść do domu; vjahati v mesto, vkorakati v dvorano*. Predpona **w(e)-** pri poljskih glagolskih tvorjenkah smeri informira tudi o adlativni smeri dejavnosti, povezani z dosego lokalizatorja, ko se ta nahaja više od območja, na katerem se je začela dejavnost, npr. *wbiec na piętro* (steči v nadstropje), *wdrapać się na drzewo* (splezati na drevo), *wejść na szczyt* (stopiti, doseči vrh). Ti glagoli konotirajo adlativno določilo: *wejść do mieszkania* (vstopiti v stanovanje), *wnieść wózek na piętro* (nesti voziček v nadstropje); *vjahati v Rim, vpluti v zaliv*. Predpona **w(e)-** informira tudi o neposredni bližini, stiku med lokализiranim elementom in lokalizatorjem, npr. *wtulić twarz w poduszkę* (zariti obraz v blazino). Predpona **w(e)-** in **v-** informira tudi o lokativni usmerjenosti dejavnosti, ki je povezana s prodorom do lokalizatorja in prestopom njegove meje v sredotežni smeri, npr. *wbić, wessać się; vbiti, vsesati se*. Ti glagoli konotirajo lokativno dolo-

⁹ Adam Weinsberg, *Przyimki przestrzenne w języku polskim, niemieckim i rumuńskim*, Wrocław-Warszawa-Kraków, 1973, 22–23. in Adam Weinsberg, 1971: Okoliczniki miejsca a przedrostki przestrzenne, *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*, XXVIII, 145–151.

čilo: *wbić gwóźdż w ścianę, wkleić zdjęcia do albumu; vbetonirati vijke v zid, vbiti žebelj v steno, vlepiti slike v album.*

Predpona **w(e)-** in **v-** kaže tudi na začetni moment dejavnosti, npr. *wprowadzić*, *włączyć*, *wnieść*; *vklučići*, *vnesti*, *wpeljati*, npr. *wejść do akcji* (stopiti v akcijo), *włączyć komputer* (vklučiti računalnik), *wprowadzić nowy towar na rynek* (vesti novo blago na tržišče); *vklučići luč*, *vnesti spremembe v gospodarstvo*, *wpeljati računalnike v proizvodnjo*.

Predpona **w(e)-** in **v-** opravlja tudi perfektivizacijsko funkcijo, ki temelji na spremembi vida iz nedovršnega v dovršni, npr. lać – włać, klepać – wklepać; liti – vlići, pluti – vpluti. Podstave teh glagolov so brezpredponski nedovršni glagoli. Izjemoma so podstava brezpripomski dovršni glagoli, npr. kupić – wkupić, pušćić – wpuścić, rzucić – wrzucić, strzelić – wstrzelić, paść – wpaść; kupiti – vkupiti, pasti – vpasti, poklicati – vpoklicati. Obrazilo, ki perfektivizira **w(e)-** in **v-** (tvori dovršnike iz nedovršnikov), pa tudi druge predpone, najpogosteje poleg podovršenja spremeni leksikalni pomen glagola. Le v nekaj primerih je predpono **w(e)-** in **v-** mogoče imeti za morfem z zgolj vidsko perfektivizacijsko funkcijo, npr. *gramolić się* – *wgramolić się*, *grzędzać* – *wgrzędzać*, *ryć* – *wryć*; korakati – *vkorakati*, kovati – *vkovati*, riti – *vriti*. Izključno vidsko funkcijo je mogoče pripisati predponi **w(e)-** in **v-**, ki nastopa pri takih dovršnih glagolih, iz katerih ni mogoče tvoriti nedovršne glagole; možnost tvorbe nedovršnih glagolov iz danega dovršnega predponskega glagola (imperfektivizacija) je znamenje, da predpona poleg vidske funkcije modifcira pri tem tudi leksikalni pomen glagolske osnove, npr. lać → włać → wlewać, klepać → wklepać → wklepywać, kuć → wkuć → wkuwać; liti → vlići → vlivati, nesti → vnesti → vnašati, risati → vrisati → vrisować, tovoriti → vtovoriti → vtovarjati.

prevedel Nikolaj Jež

Viri in literatura

Besedišče slovenskega jezika z oblikoslovnimi podatki A–Ž, ur. Ivanka Šircelj-Žnidaršič idr. Ljubljana 1998, ZRC, ZRC SAZU.

Gramatyka współczesnego języka polskiego, red. S. Urbańczyk, t. 2 *Morfologia*, red. R. Grzegorczykowa, R. Laskowski, H. Wróbel, Warszawa 1998: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Milena Hajnšek-Holz, O pomenih slovenskih predpon, *XIV. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, Ljubljana 1978, 33–58.

Anna Krupianka, *Formacje czasownikowe z przedrostkiem o- (ob-) w języku polskim*, Toruń 1969.

Anna Krupianka, Próba logiczno-syntaktycznej klasyfikacji czasowników przedrostkowych, *Z polskich studiów slawistycznych*, Seria 3: Językoznawstwo, Warszawa 1968.

Barbara Kudra, Wpływ przedrostków na łączliwość składniową czasowników ruchu. *Acta Universitatis Lodzienensis, Folia Linguistica* 28, Łódź 1993.

- Janina Kwiek-Osiowska, Tendencje rozwojowe czasowników prefiksowych we współczesnej polszczyźnie, *Poradnik Językowy* 1986, zv. 2., 109–114.

Slovar slovenskega knjižnega jezika, Ljubljana 1994, DZS.

Slovenski pravopis. Ljubljana 2001, ZRC, ZRC SAZU.

Słownik języka polskiego, red. Witold Doroszewski, t. I–X, t. XI, Warszawa 1958–1969, Państwowe Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”.

Słownik języka polskiego, red. Mieczysław Szymczak, t. I–III, Warszawa 1978–1981, Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Słownik współczesnego języka polskiego, red. Bogusław Dunaj, Warszawa 1996, Wydawnictwo „Wilga”.

Jože Toporišič, *Slovenska slovnica*, Maribor 2000, Obzorja.

Ada Vidovič-Muha, *Slovensko skladenjsko besedotvorje ob primerih zloženk*, Ljubljana 1988, Znanstveni inštitut Filozofske fakultete in Partizanska knjiga.

Ada Vidovič-Muha, *Glagolske sestavljenke – njihova skladenjska podstava in vzeljivostne lastnosti (Z normativnim slovensko-nemškim vidikom)*, *Slavistična revija* 1993, XLI/1, 161–192.

Adam Weinsberg, Okoliczniki miejsca a przedrostki przestrzenne, *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego* 1971, z. XXVIII, 145–151.

Adam Weinsberg, *Przymki przestrzenne w języku polskim, niemieckim i rumuńskim*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1973.

Halina Zgólkowa, Czasowniki przedrostkowe we współczesnej polszczyźnie. *Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego*, 1988, t. XXIV, 301–308.

Andreja Žele, *Vezljivost v slovenskem jeziku (s poudarkom na glagolu)*, Ljubljana 2001, ZRC, ZRC SAZU.

The Valency of Polish Verbs with the Prefix w(e)- and Slovene Verbs with the Prefix v-

Summary

The article brings a discussion on the syntactic valency of Polish verbs with the prefix **w(e)-** and Slovene verbs with the prefix **v-** and the functions of the prefixes **w(e)-** and **v-** in Polish and Slovene verbal derivatives. Verbal derivatives with the prefixes **w(e)-** and **v-** relate to the adverbial adjuncts of place having adlative and locative functions. For verbs of movement with the prefixes **w(e)-** and **v-** the connotation of the adlative adverbial adjunct is fairly typical; the adjunct is expressed mainly by a noun with the preposition **do** for Polish derivatives and by a noun with the preposition **v** for Slovene derivatives. Less frequent are the combinations of a noun with the prefix **na** in both languages, e.g. *wbiec do pokoju* (*vteči v sobo*), *wejść do domu* (*vstopiti v hišo*), *wjechać do miasta* (*zapeljati v mesto*), *wkroczyć na scenę* (*vkorakati na prizorišče*), *wptynać do portu* (*zapluti v pristanišče*), *wwieźć zboże do stodoły* (*zapeljati žito v skedenj*); *vjahati v Rim*, *vkorakati v dvorano*, *vkorakati na stadion*, *vnesti prtljago v sobo*, *vpluti v pristanišče*. Derivatives with the prefixes

w(e)- and v-, which are not derived from the verbs of motion, mostly connote the adverbial adjunct of place that is most commonly expressed by a prepositional noun – in these cases the preposition is identical to the prefix, e.g. wbić gwóźdż w ścianę (vbiti žebelj v steno), wdeptać niedopałek w ziemię (vgnesti ogorek v zemljo); vbiti klin v skalo, vpičiti kol v zemljo. Prefixes w(e)- and v- both have a function of expanding the verbal derivatives. This function is based on the increment of the number of items, which are connotated by the unprefixed bases from which the derivatives originate.

Łączliwość składniowa polskich czasowników z prefiksem w(e)- i słoweńskich czasowników z prefiksem v-

Streszczenie

W artykule przeanalizowano łączliwość składniową polskich czasowników z prefiksem w(e)- i słoweńskich czasowników z prefiksem v- oraz funkcje, jakie pełni ten przedrostek w polskich i słoweńskich formacjach werbalnych. Okoliczniki miejsca konotowane przez derywaty czasownikowe z prefiksem w(e)- i v- występują w funkcji adlatywnej bądź lokatywnej. Dla czasowników ruchu z prefiksem w(e)- oraz v- charakterystyczna jest bardzo regularna konotacja okolicznika adlatywnego wyrażonego głównie rzeczownikiem z przyimkiem do – dla polskich formacji i rzeczownikiem z przyimkiem v dla formacji słoweńskich, rzadziej z przyimkiem na, dla derywatów obu języków, np. wbiec do pokoju, wejść do domu, wjechać do miasta, wkroczyć na scenę, wpłynąć do portu, wwieźć zboże do stodoły; vjahati v Rim, vkorakati v dvorano / na stadion, vnesti prtljago v sobo, vpluti v pristanišče. Formacje z prefiksem w(e)- i v- powstałe od verbów nie będących czasownikami ruchu najczęściej konotują okolicznik lokatywny wyrażony głównie rzeczownikiem z przyimkiem tożsamym z przedrostkiem, np. wbić dgwóźdż w ścianę, wgnieść niedopałek w ziemię; vbiti klin v skalo, vpičiti kol v zemljo. Przedrostek w(e)- i v- pełni między innymi funkcję rozszerzającą, która polega na zwiększeniu członów konotowanych przez bezprefiksalne podstawy, od których te derywaty powstały.

Maria Wtorkowska, Filozofska fakulteta v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
E-pošta: mwttorkowska@yahoo.com